

УДК 78.03[78-051

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-25>

Віталій ОХМАНЮК

кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музично-практичної підготовки, декан факультету культури і мистецтв, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-9762-4968

Наталія ТОМЧУК

магістрантка першого року навчання спеціальності B5 Музичне мистецтво кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Ковельська, 15, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43016

Бібліографічний опис статті: Охманюк, В., Томчук, Н. (2025). Особливості розвитку музичної культури у здобувачів освіти в інструментальному виконавстві. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 172–180, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-25>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ ВИКОНАВСТВІ

Музична культура викладача, який зростає на основі музично-естетичних досягнень нашого суспільства, являє собою певний рівень розвитку музичних інтересів, потреб, здібностей, здатностей оцінювати музичні явища з точки зору усталеного ідеалу. Водночас включає у себе володіння відповідним комплексом понять, навичками творчої діяльності, почуттями і настроями, які орієнтують особистість на морально-етичне сприймання музичного мистецтва, що дозволяє говорити про складно-елементарну її природу. Актуальність проблеми формування музичної культури здобувачів полягає у тому, що не достатньо виконувати тільки популярну музику, а їй потрібно зацікавлювати своєю музикою слухача. Формування музичної культури майбутніх викладачів мистецьких закладів освіти передбачає широке знайомство з музичними явищами, розуміння їх змісту, проблем. Вона має єдину ціль – всебічно розвинути активного в суспільному житті громадянина нашої держави.

Метою статті є опрацювати, розробити і застосувати на практиці викладацькі умови та критерії формування, особливості розвитку музичної культури у здобувачів освіти в інструментальному виконавстві.

Методологія роботи полягає у застосуванні таких методів як: експеримент, статистичний аналіз і обробки результатів дослідження, педагогічне спостереження, теоретичний аналіз літератури з проблеми вивчення досвіду роботи викладачів.

Наукова новизна. Оскільки музична культура особистості – це комплексне поняття, яке означає міру і норму розвитку особистих властивостей, тому зростанню ефективності формування будуть сприяти активізація самостійної діяльності здобувачів освіти, яка направлена на різностороннє оволодіння матеріалом музичного мистецтва. Тому в дослідженні визначено особливості розвитку музичної культури здобувачів освіти в інструментальному виконавстві.

Як висновок, у статті відзначено, що дослідження дало можливість встановити закономірність, яка визначає ефективність виховання музичної культури здобувачів, а саме, чим більше в навчально-виховному процесі єдність, взаємозв'язок, взаємодія педагогічних передумов, тим суттєвіша можливість більш динамічного розвитку музичної культури здобувачів освіти.

Ключові слова: здобувачі освіти, музична культура, інструментальне виконавство, музичне мистецтво, академічне виконавство.

Vitalii OCHMANIUK

PhD in Art, Professor, Honored Arts Worker of Ukraine, Professor at Department of Musical Art, Dean of Culture & Arts Faculty, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43016

ORCID: 0000-0001-9762-4968

Natalia TOMCHUK

first year master's student, specialty B5 Musical Art, Department of Musical, Faculty of Culture and Arts Lesya Ukrainka Volyn National University, 15 Kovelska St, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43016

To cite this article: Okhmaniuk, V., Tomchuk, N. (2025). Osoblyvosti rozvytku muzychnoi kultury u здобувачів освіти в інструментальному виконавстві [The bread-winners of education have features of development of musical culture in the instrumental carrying out]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 172–180, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-25>

THE BREAD-WINNERS OF EDUCATION HAVE FEATURES OF DEVELOPMENT OF MUSICAL CULTURE IN THE INSTRUMENTAL CARRYING OUT

The musical culture of teacher that grows on the basis of musically-aesthetic achievements of our society shows a soba the certain level of development of musical interests, necessities, capabilities, capabilities to estimate the musical phenomena from the point of view of a withstand ideal. At the same time includes for itself possessing the corresponding complex of concepts, skills of creative activity, feelings and moods that orient personality on mental and ethical perception of musical art, that allows to talk about her difficult-elementary nature. Actuality of problem of forming of musical culture of bread-winners consists in that it is not enough to execute popular music only, but also it is needed to awake interest the music a listener. Forming of musical culture of future teachers of artistic establishments of education envisages a wide acquaintance with the musical phenomena, understanding of their maintenance, problems. She has an only goal-all-round to develop the active in public life citizen of our state.

The purpose of the article is – to work, to work out and apply in practice teaching terms and criteria of forming, feature of development of musical culture for the bread-winners of education in the instrumental carrying out.

The methodology of the work consists in the application of such methods as: experiment, statistical analysis and treatments of research results, pedagogical supervision, theoretical analysis of literature on issue of study of experience of teachers.

Scientific novelty. As a musical culture of personality is a complex concept that means a measure and norm of development of the personal properties, that is why the increase of forming efficiency will assist activation of independent activity of bread-winners of education that is sent to the scalene capture by material of musical art. Therefore in research the features of development of musical culture of bread-winners of education are certain in the instrumental carrying out.

As a conclusion, it is marked in the article, that research gave an opportunity to set conformity to law, that determines efficiency of education of musical culture of bread-winners, namely, than anymore in educational-educator process unity, intercommunication, cooperation of pedagogical pre-conditions, the more substantial possibility of more dynamic development of musical culture of bread-winners of education.

Key words: bread-winners of education, musical culture, instrumental carrying out, musical art, academic carrying out.

Актуальність проблеми. Специфіка основної діяльності здобувачів освіти, мета якої визначається її соціальними функціями в майбутньому, вирішальним чином впливає на піднесення загальної культури, на характер ставлення до музичного мистецтва. У зв'язку з цим, обґрунтування змісту та особливостей формування музичної культури майбутніх викладачів пропорційно вдосконаленню інших професійних важливих якостей, які забезпечують можливість успішної роботи викладача по вихованню та навчанню підростаючого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою теоретичної розробки моделі музичної культури особистості викладача є дослідження по теорії особистості Л. М. Архангельського, Л. П. Бугевої, Л. С. Вигоцького, М. С. Кагана, А. Н. Леонтьєва, А. В. Петровського, К. К. Платонова, В. М. Теплової та ін., праці, присвячені вивченню культури особистості, Е. Б. Візитей, Л. Н. Когана, Н. Б. Крилової, І. Ф. Ляшенко, У. Ф. Суна та ін., праці відомих музикантів-педагогів, мистецтвознавців Ю. Б. Маєва, В. Н. Шацької, Г. М. Ципіна та ін.

Мета дослідження є опрацювати, розробити і застосувати на практиці викладацькі умови та критерії формування, особливості розвитку музичної культури у здобувачів освіти в інструментальному виконавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суб'єктивні особливості знаходяться у взаємозв'язку з об'єктивними факторами впливу музичного мистецтва. Тому не можна не погодитися з думкою українського музикознавця, доктора мистецтвознавства Івана Федоровича Ляшенко, що музичне мистецтво сповна та цілковито проявляє свої виховні соціальні функції за таких умов:

1) якщо в тому чи іншому соціальному оточенні існує сприятливий ґрунт для музично-естетичного розвитку особистості;

2) якщо музичні цінності, адресовані широкому колу слухачів, відповідають високим критеріям справжнього мистецтва;

3) якщо самим слухачам властиве внутрішнє тяжіння до музично-естетичного вдосконалення (Ляшенко, 1969, с. 52).

Розширення багатогранної діяльності майбутніх викладачів створює можливість для них

різностороннього розвитку. Якщо ж діяльність здобувачів освіти зведена викладачами переважно до вирішення інтелектуальних завдань, то й можливості морального, естетичного, емоційного розвитку значно звужені.

Варто зауважити, що психолого-педагогічним обґрунтуванням значущості емоційно-естетичного у навчанні є поняття про поліморфність розумових процесів (наочно-дійового, чуттєво-образного, понятійно-логічного). Педагогічне забезпечення цього взаємозв'язку створює умови для найбільш повного, цілісного виховання та осмислення навчального матеріалу. Важливість емоційно-естетичного чинника в оптимізації навчального процесу підкреслювали українські дослідники В. Квятковський та І. Люблінський. У своїх дослідженнях вони доводять, що швидше запам'ятовується, краще осмислюється та повільніше забувається те, що сприймається емоційно (Квятковський, 2008).

Емоції та почуття – це своєрідні форми психічної діяльності людини, властиві всякому пізнанню.

Емоційне переживання – це не тільки спосіб більш глибокого усвідомленого явища, але й сила, що спонукає до активної діяльності. Якщо у процесі занять є можливість вплинути на почуття здобувача освіти, то зміст навчального матеріалу стає предметом роздумів, залишає глибокий слід у свідомості, сприяє формуванню не тільки поглядів, а й переконань. Виходячи з того, особливо важливим стає звертання до різних напрямів мистецтва, яскравих художніх образів на заняттях загальних та профільних дисциплін.

Вік здобувача освіти – це вік, коли йде самопоглиблення, переробка, систематизація набутих вражень, ... особливо сильно працює критична думка. У цей період формується людина. Надзвичайно важливо, щоб до цього часу у здобувачів освіти був достатній запас вражень та фактів, які потрібні їм у майбутньому. Це період вироблення світогляду, коли здобувачам освіти важливо дати методичну основу для організації здобутих знань. В студентські роки на перше місце виходить ціннісно-орієнтаційна діяльність свідомості, пошук сенсу життя, самостійне визначення усіх моральних, політичних, естетичних ідеалів. Прагнення на основі знань логічно, теоретично обґрунтувати

свої особисті смаки та ідеали. Термін навчання у закладі вищої освіти, відзначаються складністю становлення особистих якостей, це вік повної самовіддачі, але й, не рідко, негативних проявів. Типові якості здобувачів освіти як соціальної групи, а також вікові особливості знаходять конкретне відбиття в профорієнтації здобувачів освіти, які накладають відповідний слід на структуру способу життя особи і її культури, зокрема музичної.

З метою підготовки викладача широкого профілю в сучасній дидактиці вищої школи виникла проблема умілого поєднання різних форм, методів змісту музично-естетичного виховання здобувачів, насамперед в:

- 1) змісті освітнього процесу;
- 2) організації позанавчальної музичної діяльності;
- 3) діяльності, направленої на самовиховання та самовдосконалення.

В основу інструментального виконавства покладено принцип цілісного підходу до формування професійних основ підготовки майбутнього викладача музичних дисциплін в єдності трьох компонентів: музично-естетичного, педагогічного та інструментального розвитку фахівців.

Мета курсу – підготовка здобувачів освіти до вільного використання музичного інструменту при проведенні освітніх компонентів в закладі вищої освіти.

Основні завдання:

- художньо-виконавський розвиток здобувачів освіти;
- формування музично-педагогічної майстерності майбутніх викладачів;
- застосування їх творчих здібностей, накопичення виконавської майстерності під час опанування усіх видів музично-виховної роботи;
- оволодіння методикою навчання гри на музичних інструментах в спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Під час навчання гри на музичних інструментах здобувачі освіти повинні оволодіти такими вміннями:

- самостійно розучувати музичні твори різних епох, художніх напрямів, стилів та жанрів;
- виразно виконувати музичні твори та їх фрагменти з урахуванням вікових особистостей сприймання слухачів;

- надавати образні вербальні пояснення до зразків музичних творів, емоційно та доступно розповідати слухачам про музичні твори;
- відбирати необхідні музичні приклади для проведення бесід, дискусій з проблем музичного мистецтва, лекцій-концертів, майстер-класів тощо;
- перекладати для різних музичних інструментів фрагменти симфонічної, оперної, балетної музики, а в разі потреби, виходячи з власних виконавських можливостей, робити полегшенні переклади фактури;
- підбирати на слух музичні мелодії;
- використовувати різні музичні інструменти для аранжування музичних творів.

Вирішальною умовою ефективності інструментальної підготовки здобувачів освіти є розкриття перспективи використання одержаних знань, умінь та навичок в професійній роботі в закладі освіти, вироблення позитивного ставлення до викладацької роботи. Майбутні викладачі повинні чітко уявляти роль інструментального виконавства.

Відповідно до завдань курсу навчання гри на музичному інструменті ґрунтується на глибокому, змістовному опрацюванні кращих зразків світової музичної культури. Доцільний підбір музичного матеріалу – важливий компонент системи фахової підготовки майбутніх викладачів.

Проведеними науковими дослідженнями було встановлено, що здобувачі виявляють інтерес до теоретичних дисциплін, беруть участь в різних формах музичної діяльності.

Проте їх залучення до цінностей музичної культури, в основному, зосереджене на популярній музиці – з одного боку. З іншого – здобувачі освіти самі усвідомлюють свою не підготовленість до сприймання музики.

Завданням експерименту передбачалося визначити міру залучення здобувачів до теоретичних дисциплін, рівень оціночних уявлень і реальної поведінки в різних видах музичної діяльності. Ми включали індивідуальні, групові методи опитування, педагогічне спостереження, вивчення передового педагогічного досвіду, метод незалежних характеристик. У результаті анкетного опитування ми визначили широту музичного кругозору, коло музичних інтересів здобувачів, їх загальноестетичні і музичні знання, основні джерела формування

музичної культури в навчально-виховному процесі, а також форми реалізації музичної культури в поведінці.

При визначенні кількісних та якісних сторін музичної культури особистості майбутнього викладача, ми виділили найбільш суттєві її елементи:

- 1) ступінь активності здобувачів у спілкуванні з цінностями музичного мистецтва;
- 2) характер музично-естетичних уявлень і переконань;
- 3) рівень оволодіння музично-педагогічними вміннями і навичками виховання музичної культури здобувачів.

Аби виявити рівень музичної культури здобувачів, умови, які найбільш ґрунтовно впливають на її формування, відповідну музичну діяльність, яка сприяє вихованню музичної культури на певному етапі нами була проведена робота, яка включала вирішення таких завдань:

- виявити рівень інформативних знань (ерудиції);
- визначити характер музично-естетичних уявлень;
- визначити рівень музично-викладацьких умінь;
- визначити ступінь інтенсивності долучення здобувачів до музики в різних видах музичної діяльності.

Оскільки роль зацікавленості в такому напрямі як суто музично-виконавські дисципліни в закладі освіти зростає досить інтенсивно і інструментальна музика є для здобувачів улюбленим напрямом, постільки рівень музично-естетичної роботи в закладі освіти залежить від компетентності викладача у питаннях виконавського мистецтва, знанні історії музики, вміння володіти спеціальними музично-теоретичними знаннями, методичними прийомами і дидактичними умовами.

Для вивчення рівня музичної ерудиції нами пропонувались наступні запитання:

1. Назвати знайомі твори зарубіжних, українських композиторів, класиків.
2. Вказати жанри творів визначених авторів.
3. Назвати відомих виконавців (піаністів, скрипалів, баяністів).
4. Визначити жанрово-стильові особливості, форму музичних творів.
5. Назвати відомі музичні колективи (оркестри, ансамблі).

У результаті ми отримали якісну характеристику рівня музичної ерудиції здобувачів (табл. 1).

Аналізуючи ці результати, ми бачимо, що високий рівень інформативних музичних знань у здобувачів зростає від першого курсу до третього. Низький рівень зменшується з 36,8 % до 16,7 %. На третьому курсі помітне зниження кількості здобувачів, які володіють музично-теоретичними знаннями. Але на четвертому курсі об'єм знань збільшується за рахунок введення такого освітнього компонента як «Аналіз музичних форм», а також навичок самостійної роботи здобувачів.

Також необхідно відзначити, що здобувачі з високим рівнем музичної компетентності мають достатню інформацію і про інші види мистецтва, займаються різними видами музичної діяльності, беруть активну участь в художній самодіяльності. Вони мають уявлення про теоретичні музичні дисципліни не узагальнено, а висловлюють своє критичне і відповідальне ставлення до музичних явищ, музичного матеріалу, який вивчається, допитливі та уміють себе оцінити. Достатньо ознайомлені з музичними формами.

Група здобувачів, яких ми віднесли до середнього рівня ерудиції, характеризується посереднім пізнанням загальних питань історії музики, музичних стилів і форм. Часто їм не вистачає чітких уявлень про особливості певного жанру, творчості того чи іншого композитора. Потреби, інтереси зводяться до розуміння творів популярної музики Еніо Моріконе із кінофільму «Професіонал», Л. Бетховена – «До Елізи», Й. Штрауса із музики до музичного фільму «Летюча миша». Ставлення до серйозної музики призводить до настороження, тоді як зацікавлення «зірками» популярної музики має захоплюючий характер. Тому, на нашу думку, їх компетентність в історії музичного мистецтва, окремих музичних творів одностроння, а це в кінцевому результаті відбивається

на недостатній професійній підготовці, формування музичної культури в цілому.

Щодо групи здобувачів з низьким рівнем, то вони характеризуються інтенсивністю пізнання, відсутністю навичок визначення таких категорій як жанр, стиль, музична форма. Музична компетентність здобувачів не виходить за рамки захоплення легкою музикою.

Насторожує те, що здобувачі в дуже малій кількості змогли назвати сучасних українських композиторів. Очевидно, що без знань історії музики свого народу, зарубіжної музики, музики класиків, не можливий розвиток кожної людини, тим більше майбутнього викладача, який повинен підвищувати культурний рівень молоді, що формується.

Оволодіння знаннями в галузі історії музики має суттєве значення для формування музичної культури особистості. Проте кращі результати досягаються тоді, коли є правильний взаємозв'язок засвоєних знань з формування переконань і розвитком навичок музичного спілкування по ходу практичної діяльності.

Виявляти цінність ставлення здобувачів до різних видів музики: народної, класичної, естрадної ми помітили, що запас загальних, фахових знань, наявність музичного досвіду та міра залучення до практичної музичної діяльності, сприяє розвитку у здобувачів естетичних уявлень, виробленню критеріїв естетичної оцінки, продуктивності діяльності музичного мислення, фантазій. Про це свідчать дані музично-естетичних уявлень здобувачів, які наведені в таблиці 2.

Музична культура є якісним показником музичного розвитку, і, звичайно, суттєвою стороною стає ставлення до справжнього мистецтва, яке втілює не тільки насолоду, а й пізнання, інтелектуальний та емоційний розвиток. З метою вивчення музично-естетичних уявлень і переконань, що пов'язані з проявом захоплення конкретними музичними темами і образами ми задавали здобувачам запитання

Таблиця 1

Таблиця рівня музичної ерудиції (у %)

Курси	К-ть здобувачів	В.	С.	Н.
1	11	9,1	54,1	36,8
2	10	16	52,4	31,6
3	4	33,3	50,0	16,7
4	9	13,3	53,3	33,4
Усього	34	17,9	55,4	29,6

Таблиця 2

Дані музично-естетичних уявлень здобувачів

Вид музики	К-ть здобувачів	Курси					
		1	2	3	4	5	усього
Народна	10	27,3	40,9	31,8	40,9	9,1	35,2
Класична	15	50,0	50,0	54,5	45,4	31,8	49,9
Естрадна	21	1,8	72,7	63,6	68,1	77,2	52,9

таке, як: «Які музичні теми та образи вас захоплюють у музиці?», то 50 % віддали перевагу танцювальній музиці. Теми зображення людських факторів цікавлять лише незначну частину здобувачів.

Ми відзначили, що одні й ті ж здобувачі мають зацікавленість до усіх видів музики (героїка, лірика, фантастика, казка, образи природи, людські характери, танцювальні ритми), віддають перевагу, але при детальнішому вивченні глибини пізнання, оволодіння спеціальними знаннями теорії музичного мистецтва, рівня музичного досвіду, ми зауважили, що ці здобувачі мають посередні естетичні уявлення про музичні цінності. Ми віднесли групу цих здобувачів до середнього рівня розвитку музично-естетичних уявлень і переконань.

До умовно визначеного нами низького рівня розвитку музично-естетичних уявлень і переконань віднесли здобувачів, які надають перевагу тільки естрадно-танцювальній музиці.

Формування естетичних уявлень і переконань, естетичних оцінок ми розглядаємо як ціле спрямоване керівництво виховання ціннісних орієнтацій, навичками самостійно мислити, правильно оцінювати музичні твори.

Характер музично-естетичних уявлень та переконань є визначальним критерієм рівня музичної культури майбутнього викладача. Музична культура викладача вимагає як систему переплетених спеціальних здібностей і особистих якостей, так і педагогічних здібностей. Музично-педагогічна діяльність викладача визначається специфікою музичної освіти, виходить із основних цілей масового музичного виховання і загальних закономірностей теорії діяльності. Специфіка діяльності в тому, що педагогічне завдання вирішується за допомогою різних напрямів музичного мистецтва.

Коли ми запропонували здобувачам визначити якісну характеристику музичної культури викладача, то отримали результати, які свідчать про те, що приблизно 60% здобувачів виділили

основними показниками музичну ерудованість та уміння зацікавити молодь до навчання.

Також необхідно відзначити, що одним із показників рівня оволодіння музично-педагогічними вміннями та навичками є самооцінка, яка пов'язана також з критичним ставленням до себе, впевненістю у своїх силах, відсутністю надлишкового раціонального контролю, емоційної сталості. Самооцінка має також моральне навантаження, тому що вказує на задоволення чи незадоволення, стверджуванням себе у правильності вибраної діяльності.

Проведення нами дослідження дає можливість встановити, що самооцінка є критерієм практичної реалізації музичної культури викладача. Ми виділили такі три групи студентів:

1) здобувачі, які недооцінюють свої музично-педагогічні уміння та навички;

2) здобувачі, що переоцінюють свої уміння та навички;

3) здобувачі з адекватною самооцінкою.

Достовірній оцінці відповідає 54,9 %; завищених – 37 %; занижених – 7,3 % здобувачів.

Узагальнення результатів дослідження рівня музично-педагогічних умінь та навичок здобувачів дозволяє зробити висновок, що навчально-виховний процес недостатньо орієнтований на підготовку випускників за двома основними напрямками музично-викладацької діяльності:

1) виховання за допомогою музичного мистецтва – формування сприймання музики, розвиток смаків, естетичні позиції здобувачів;

2) музичне виховання – вдосконалення розвитку музичної культури здобувачів шляхом активного музикування, розвиток музичних здібностей, співтворчості шляхом різних форм та видів музичного мистецтва інструментального виконавства.

Дати оцінку своїм здібностям здобувачі змогли, використовуючи метод незалежних характеристик. Його суть полягає в тому, щоб зібрати та співставити характеристики про свої здібності від різних груп: ровесників, викладача

з основного музичного інструменту, інших викладачів; згадати про свої враження від попередніх випускників під час концертних виступів, особливо перед молоддю і т. д.

Оцінку повноти оволодіння виконавськими навичками гри на фортепіано визначили на основі «Репертуарного мінімуму»:

1. Виховання навичок виконавської саморегуляції в оволодінні:

- постановкою;
- аплікатурною орієнтацією;
- засобами пальцевої артикуляції (штрихи);
- різноманітними видами робочої координації;
- прийомами вольових проявів (зосередженості, стійкості й багатопланованості уваги).

2. Оволодіння основними аплікатурними прийомами і формулами:

- підкладання та перекладання пальців;
- ковзання, гліссандо;
- підміна пальців;
- використання п'яти пальців у грі;
- позиційна аплікатура;
- аплікатура подвійних нот (паралельні терції, сексти, октави).

3. Засвоєння найпродуктивніших прийомів самостійної роботи у:

- складанні розпорядку і плану занять;
- засвоєння музичного твору;
- естрадно-виконавській спрямованості занять і технічному самовдосконаленні;
- підбору на слух;
- читці з аркуша;
- транспонуванні;
- імпровізаційному виконавству.

4. Засвоєння і творче застосування в роботі основних дидактичних принципів:

- розвиваючого навчання;
- гармонійного розвитку зорової, слухової рухової сфер виконавця;

- наочності;
- міцності засвоєння матеріалу, який вивчається;
- осмисленні та активності в роботі над музичним твором;
- систематичності й послідовності.

Отже, виховання мотивів музично-естетичної діяльності на основі розвитку соціальних і професійних здібностей, у яких проявляються якості особистості та психологічні властивості, характерні усім видам людської діяльності.

Ми також досліджували якими видами музичної діяльності у вільний час здобувачі бажають займатися. Ми зауважили, що слухання музики та вдосконалення виконавських навичок є переважаючими в музичному саморозвитку здобувачів та залишаються протягом усього терміну навчання достатньо високими і відносно сталими. Результати наведено в таблиці 3.

Дані свідчать, що у здобувачів не достатньо розвинені навички самостійної роботи з методичною, музично-педагогічною літературою. Як показали результати нашого дослідження, основні музично-педагогічні нахили формуються та розкриваються у навчанні та художньо-творчій, викладацькій діяльності.

Більшість здобувачів виділили передумовою підвищення рівня музичної культури спілкування із обізнаними людьми мотивуючи це можливістю більш швидкого отримання інформації про факти, які їх цікавлять, вироблення інваріантів поведінки в певних ситуаціях, здатностями до самовираження.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз рівня музичної культури здобувачів дозволив нам зробити висновок про те, що:

1) він відображає особливості минулого досвіду, характер засвоєних знань і навичок,

Таблиця 3

Види музичної діяльності, якими займаються здобувачі у вільний час

Елементи	Курси				
	1	2	3	4	усього
К-ть здобувачів	11	10	4	9	34
Слухання музики	70,5	76,2	76,0	69,7	73,1
Читання музичної літератури	21,5	44,5	37,1	31,7	33,7
Розгадування музичних кросвордів	33,4	41,3	39,0	40,5	38,5
Вдосконалення виконавських навичок	65,1	77,9	4,3	53,2	50,1
Відвідування концертів	57,1	59,3	5,2	56,8	44,6

ступінь моральної відповідності за піднесенням культурного рівня, міру розвитку музично-естетичних уявлень і переконань; динамічна та якісна зміна рівня розвитку музичної культури здобувачів зумовлена впливом викладача;

2) аналіз проведеного дослідження показав, що в навчально-виховному процесі можна виділити два основних напрямки прояву рівня музичної культури здобувачів, а саме:

- ступінь прагнення до емоційно-оцінюючого осягнення освітніх компонентів з музичного мистецтва;

- міра активності в спілкуванні з музичними цінностями;

3) кількісне та якісне визначення рівня музичної культури особистості майбутнього викладача дало можливість виявити:

- тенденції в музичному розвитку здобувачів від молодших курсів до старших;

- зрілість художньої оцінки, ступінь розуміння зв'язку музичного розвитку з майбутньою професією;

- коло інтересів здобувачів у сфері музичного мистецтва;

- ступінь впливу навчальної, художньо-творчої, самостійної діяльності на формування музичної культури майбутнього викладача на індивідуально-особистісному рівні.

Звичайно, майбутній викладач повинен бути музично освіченим. Але тільки знати предмет (як, наприклад, математику) викладачу однієї

дисципліни з музичного мистецтва недостатньо. Він повинен любити музику як живе мистецтво, яке йому приносить радість, ставитись до музичного мистецтва з хвилюванням і ніколи не забувати, що не можна вимагати в молоді любов до того, що не любиш сам, захопити їх тим, чим сам захоплений. Із усіх умінь, якими повинен володіти викладач з обов'язкових профільних освітніх компонентів, потрібно виділити володіння основним музичним інструментом. Без механічних записів під час проходження курсів з музичних дисциплін, звичайно, не обійтись, але вони повинні бути доповненням до живого виконання викладача, а не заміною його.

Це дуже важливо:

- По-перше, живе виконання завжди створює в аудиторії більш емоційну атмосферу.

- По-друге, при живому виконанні викладач може, якщо потрібно, зупинитись в будь-який момент, повторити будь-який епізод, навіть окремих такт, повернутися до початку і т. д.

- По-третє, викладач, який грає на музичному інструменті служить хорошим прикладом для своїх виконавців, показуючи на практиці як важливо і цікаво уміти виконувати музичні твори.

Адже, знання музики в коледжі, в університеті, далеко виходить за межі суто мистецтва. Музика втручається у всі галузі виховання та є незамінним засобом формування їх духовного світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Квятковський Вікентій. Українська музична енциклопедія. У 2 т. Т. 2 : Е–К / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. С. 357–358.
2. Ляшенко І. Ф. Музика і естетичне виховання. *Мистецтво*. 1969. № 6. 76 с.
3. Ляшенко Іван Федорович. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. URL: <https://esu.com.ua/article-60130>
4. Ніколаєва Л. Іван Ляшенко як творець музичної україністики. *Наук. зб. Львів. муз. академії*. 2000. Вип. 8, ч. 1. С. 296–300.
5. Пясковський І. Логічне і художнє в музичному мисленні. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2009. № 1 (2). С. 21–25.
6. Самойленко О. Часові епістери музики і темпоральні категорії історичного музикознавства. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2017. № 3 (36). С. 9–12.
7. Тимошенко О. Музичне життя України на сучасному етапі. *Мистецтвознавство України: зб. наук. праць*. Київ : КМУ, 2003. Вип. III. С. 191–199.

REFERENCES:

1. Kvyatkovs'kyi, Vikentiy (2008). *Ukrayins'ka muzychna entsyklopediya* [Ukrainian Musical Encyclopedia]. Kyiv : Vydavnytstvo Instytutu mystetstvoznavstva, fol'klorystyky ta etnolohiyi NAN Ukrayiny, 357–358 [In Ukrainian].
2. Lyashenko, I. F. (1969). *Muzyka i estetychne vykhovannya* [Music and Aesthetic Education]. *Mystetstvo*, 6 [In Ukrainian].

3. Lyashenko, Ivan Fedorovych (2017). Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny [Lyashenko Ivan Fedorovych]. *NAN Ukrayiny*. URL: <https://esu.com.ua/article-60130> [In Ukrainian].
4. Nikolayeva, L. (2000). Ivan Lyashenko yak tvorets' muzychnoyi ukrayinistyky [Ivan Lyashenko as the creator of musical Ukrainian studies]. *Nauk. zb. L'viv. muz. akademiya*, 8, 296–300 [In Ukrainian].
5. Pyaskovs'kyi, I. (2009). Lohichne i khudozhnye v muzychnomu myslenni [Logical and Artistic in Musical Thinking]. *Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho*, 1 (2). Kyiv : NMAU im. P. I. Chaykovs'koho, 21–25 [In Ukrainian].
6. Samoylenko, O. (2017). Chasovi epistemy muzyky i temporal'ni katehoriyi istorychnoho muzykoznavstva [Temporal epistemes of music and temporal categories of historical musicology]. *Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chaykovs'koho*, 3 (36), 9–12 [In Ukrainian].
7. Tymoshenko, O. (2003). Muzychne zhyttia Ukrayiny na suchasnomu etapi [Musical life of Ukraine at the present stage]. *Mystetstvoznavstvo Ukrayiny. Zb. nauk. prats'*. Kyiv : KМУ. Vyp. III. 191–199 [In Ukrainian].